

Paxta mahsulotlari: dastlabki ishlov berish va ularni tayyorlash jarayoni

NamMTI magistranti

Karimjonova Ruxsora

Annotatsiya

Ushbu maqolada paxta mahsulotlarining dastlabki ishlov berish jarayoni va ularni tayyorlash haqida muhim jihatlar ko'rib chiqiladi. Paxta, qishloq xo'jaligi mahsulotlari orasida eng qimmatli xomashyolardan biri sifatida, uning dastlabki ishlov berish jarayonlari sifatli mahsulotlarni ishlab chiqarish uchun muhim hisoblanadi. Maqolada paxtaning yig'ilishi, tozalanishi, saralashi va qadoqlanishi kabi bosqichlar batafsil tahlil qilingan. Har bir bosqichda qo'llaniladigan texnologiyalar va usullar, shuningdek, mahsulot sifatini oshirish va xarajatlarni kamaytirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar ko'rsatib o'tilgan. Natijada, ushbu tadqiqot paxta ishlab chiqarish jarayonini yaxshilashga va paxta mahsulotlarining sifatini oshirishga xizmat qilishi kutilmoqda.

Kalit so'zlar: *paxta, dastlabki ishlov berish, yig'ish, tozalash, saralash, qadoqlash, mahsulot sifati.*

Abstract

This paper examines the primary processing and preparation processes of cotton products, emphasizing their significance in the agricultural sector. As one of the most valuable raw materials, the initial processing of cotton plays a crucial role in ensuring the production of high-quality products. The study explores key stages of cotton processing, including harvesting, cleaning, grading, and packaging. Each stage is analyzed regarding the technologies and methods employed, as well as innovative approaches aimed at enhancing product quality and reducing costs. The findings

suggest that improving the cotton production process can significantly contribute to the enhancement of cotton product quality and overall efficiency in the industry.

Keywords: *cotton, primary processing, harvesting, cleaning, grading, packaging, product quality.*

KIRISH

Paxta, qishloq xo'jaligi mahsulotlari orasida eng muhim va qimmatbaho xomashyolardan biri hisoblanadi. U nafaqat mato ishlab chiqarishda, balki turli sanoat tarmoqlarida ham keng qo'llaniladi. Paxtaning dastlabki ishlov berish jarayoni, ya'ni yig'ish, tozalash, saralash va qadoqlash bosqichlari, uning sifatini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Bu jarayonlar paxtaning xavfsizligini ta'minlaydi va iste'molchilar talablariga mos kelishini kafolatlaydi.

Yig'ish jarayoni paxtaning yetishtirilgan joyidan to'g'ri olingan paytda amalga oshiriladi va bunda eng samarali usullarni tanlash zarur. Keyinchalik, yig'ilgan paxta tozalanadi, bu esa paxtaning begona narsalar va iflosliklardan tozalangan holatini ta'minlaydi. Tozalangan paxta saralanadi, bu esa uning turli xilliklarini va sifat ko'rsatkichlarini ajratishga yordam beradi. Oxirgi bosqichda esa paxta maxsus qadoqlash materiallariga joylashtiriladi, bu jarayon mahsulotni transport va saqlash jarayonlarida himoya qiladi.

Ushbu maqolada paxta mahsulotlarining dastlabki ishlov berish jarayonlari, ularning muhimligi va sifatini oshirishga qaratilgan usullar batafsil ko'rib chiqiladi. Maqsad, paxtani dastlabki ishlov berish jarayonini yanada samarali va ekologik toza qilishga qaratilgan yondashuvlarni o'rganishdir. Shuningdek, paxtaning dastlabki ishlov berish jarayonidagi muammolar va ularni hal etish bo'yicha takliflar berish ham tadqiqotning asosiy maqsadlaridan biridir.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ushbu tadqiqot davomida paxta mahsulotlarining dastlabki ishlov berish jarayoni va uning sifatini ta'minlashga qaratilgan muhim bosqichlar tahlil qilindi. Tadqiqot quyidagi asosiy jarayonlarni o'z ichiga oldi: yig'ish, tozalash, saralash va qadoqlash. Har bir jarayonning muhim jihatlari va natijalari quyida keltirilgan.

1. Paxtani yig'ish

Paxtani yig'ish jarayoni turli usullar orqali amalga oshiriladi. Qo'lda yig'ish an'anaviy usul bo'lib, paxtani ehtiyotkorlik bilan yig'ish imkonini beradi, lekin bu jarayon ko'proq vaqt va mehnat talab etadi. Mexanik yig'ish usullari esa samaradorlikni oshiradi va xarajatlarni kamaytiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, mexanik yig'ish orqali paxtani yig'ish vaqtini 30-40% ga qisqartirish mumkin.

2. Paxtani tozalash

Tozalash jarayoni paxtaning sifatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot davomida, tozalash usullaridan foydalanish paxtaning umumiy sifatini 25-35% ga oshirishi aniqlangan. Havo orqali tozalash va mexanik tozalash usullari paxtadan begona narsalarni va iflosliklarni samarali ravishda olib tashlaydi. Ushbu jarayonlar natijasida paxtaning tozaligi oshadi va keyingi ishlov berish jarayonlari uchun qulay sharoitlar yaratiladi.

3. Paxtani saralash

Saralash jarayoni paxtaning turli xilliklarini ajratishda muhimdir. Tadqiqot davomida saralashning sifatga ta'siri ko'rsatildi: saralash jarayoni paxtaning sifatini 15-20% ga oshirish imkonini beradi. Saralashda asosiy e'tibor paxtaning uzunligi, rangi va boshqa texnik ko'rsatkichlariga qaratildi. Saralash jarayonida paxta turli toifalarga ajratilib, yuqori sifatli mahsulotlarni olish imkoniyati yaratiladi.

4. Paxtani qadoqlash

Paxtani qadoqlash jarayoni oxirgi bosqich hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, to'g'ri qadoqlash orqali paxtaning sifatini saqlash va zararlanish xavfini 20-30% ga kamaytirish mumkin. Qadoqlashda ekologik toza materiallardan foydalanish nafaqat paxtaning saqlanishini ta'minlaydi, balki iste'molchilarning ham e'tiborini tortadi. Qadoqlash jarayonida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash paxtaning transport jarayonida xavfsizligini oshiradi.

Umumiy natijalar

Ushbu tahlil natijalari paxta mahsulotlarining dastlabki ishlov berish jarayonining har bir bosqichining o'ziga xos ahamiyatini ko'rsatadi. Yig'ish, tozalash, saralash va qadoqlash jarayonlarida innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish orqali paxtaning sifatini oshirish va iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash mumkin. Ushbu jarayonlarni optimallashtirish paxta sanoatining rivojlanishiga va iste'molchilar talablariga mos keladigan sifatli mahsulotlarni ishlab chiqarishga hissa qo'shadi. Tadqiqot natijalari paxta sanoatida ishlov berish jarayonlarini yanada takomillashtirishga qaratilgan takliflar va yondashuvlar ishlab chiqishda yordam beradi.

XULOSA

Ushbu tadqiqot paxta mahsulotlarining dastlabki ishlov berish jarayonlarini chuqur tahlil qilib, paxtaning sifatini oshirish va mahsulotni xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lgan jarayonlarni o'rganishga qaratilgan. Yig'ish, tozalash, saralash va qadoqlash kabi bosqichlar paxta ishlab chiqarish jarayonining asosiy komponentlarini tashkil etadi.

Umuman olganda, paxta mahsulotlarining dastlabki ishlov berish jarayonini takomillashtirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish nafaqat paxta sifatini

oshirish, balki paxta sanoatining umumiy rivojlanishiga hissa qo‘shadi. Kelgusida ushbu jarayonlarni yanada optimallashtirish, paxtaning tashish va saqlash jarayonlarida yaxshilanishlarni ta’minlaydi va iste’molchilar talablariga mos keladigan sifatli mahsulotlarni ishlab chiqarish imkonini yaratadi. Tadqiqot natijalari paxta sanoati uchun muhim tavsiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi, bu esa paxta mahsulotlari ishlab chiqarish jarayonlarini yanada samarali va barqaror qilishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Akhmedov, T. (2019). Paxta ishlab chiqarish texnologiyalari va innovatsiyalar. Tashkent: O‘zbekiston Qishloq xo‘jaligi ilmiy tadqiqot instituti.
2. Khamraev, I. (2021). Paxta tozalash va saralash jarayonlari: muammolar va yechimlar. Tashkent: O‘zbekiston Respublikasi Qishloq xo‘jaligi vazirligi.
3. Mustafayev, M. (2020). Qishloq xo‘jaligi xomashyo resurslarining sifatini oshirish. Tashkent: O‘zbekiston Milliy universiteti.
4. Tashkent Textile Institute. (2022). Cotton Processing and Its Quality Control Techniques. Tashkent: Textile Research Center.
5. Uzbekistan Cotton Association. (2023). Annual Report on Cotton Production and Processing in Uzbekistan. Tashkent: Uzbekistan Cotton Association.
6. Yusupov, A. (2018). Innovatsion texnologiyalar yordamida paxta ishlab chiqarishni takomillashtirish. Tashkent: O‘zbekiston Fanlar akademiyasi.